

Troia'nın ve Hitit Devleti'nin yıkılmasından sonra Anadolu'nun tarihi coğrafyası, Karanlık Çağ yerleşimleri ve sanatı, araştırma tarihi ve terminoloji.

M.Ö. 1. Bin yani Demir Çağı medeniyetlerini anlamak için M.Ö. 2. Bin medeniyetlerine bir göz atmak gerekir. M.Ö. 2. Bin'in gelişmiş uygarlıklarının M.Ö. 2. binin sonunda yaklaşık 1200 yıllarında ortadan kalkması ile hem Kıta Yunanistan hem de Anadolu'da yaklaşık 400 yıl süren karanlık bir dönem başlar ve ancak M.Ö. 8 yüzyıldan itibaren bu bölgede yeni uygarlıkların yeşerdiği gözlenir.

M.Ö. 2. Bin'de Anadolu'da merkezi güç olarak Orta Anadolu'da Hititler ile Kuzeybatı Anadolu'da Troia Krallığı; Adalar ve Kıta Yunanistan'da ise Minos (Girit) ile daha sonraları Myken (Akha) krallığının etkin olduğu görülmektedir.

TROIA

(DIA) Troia, günümüzde Çanakkale'nin yaklaşık 25 km güneybatısındaki Hisarlık Tepe'de yer almaktadır.

(DIA) Üst üste kurulmuş on kat kentten oluşan höyüğün her tabakası kısmen açığa çıkarılmıştır ve zamanında kentlerin nasıl görüldüğü tasarlanmıştır.

Troia I (Yaklaşık M.Ö. 2920-2550 = İlk Tunç Çağı II).

Troia II (Yaklaşık M.Ö. 2550-2250 = İlk Tunç Çağı II) **(DIA)**

Schliemann'ın bulduğu hazinenin ait olduğu Troia.

Troia III (Yaklaşık M.Ö. 2250-2200 = İlk Tunç Çağı II).

Troia IV/V (Yaklaşık M.Ö. 2200- 1740/30 = İlk Tunç Çağı III/Orta Tunç Çağı'nın başlangıcı).

(DIA) Troia VI (Yaklaşık M.Ö. 1740/30-1180 = Orta ve Geç Tunç Çağı).

Homeros'un Troia'sı ya da **(W)İlios/Taru(w)isa – Wilusa** olduğu sanılan kent. Troia VI döneminde, Troia'nın en gelişkin evresi söz konusudur. Hititler'de Wilusa olarak adlandırılan Troia, yani, **(W)İlios**, artık bir yönetim ve ticaret kenti

olarak tanımlanabilir. Hitit ve Myken uygarlıkları ile çağdaş olan bu yerleşmede **yazı bilinmemekle birlikte** kültür çok yüksek bir düzeye ulaşmıştı. Troia VI'nın son katında yani **VI'de (VIIa) Homeros'un İlias ve Odysseia destanlarında söz ettiği, Priamos'un ünlü şehri bulunuyordu.**

20.000 m²'lik bir alanı kapsayan kalesi ile bu yepyeni bir beylik ve krallık merkezi kurulurken eski yapılar dikkate alınmamıştır. Söz konusu bu kent, Hisarlık tepesindeki o döneme kadar araştırılmış ya da araştırılmamış yerleşmeler arasında büyüklüğü ve aynı zamanda önemiyle tektir. Kent, coğrafik konumuyla Doğu Akdeniz politik sistemi içinde çok önemli bir yere sahipti. Dikdörtgen taşlardan örülmüş, 4-5 m genişliğinde, 6 m yüksekliğindeki savunma duvarları kule ve bastiyonlarla güçlendirilmiştir. Bunun üstünde ise kerpiç bir üst yapı vardı ve böylece duvarların yüksekliği 10 m'ye ulaşıyordu. Özellikle dikkati çeken **“testere dişi”** duvar tekniğidir. Sur duvarları 200 x 300 m'lik bir alanı çevrelemektedir. Kaleye birçok kapı ve geçiştten girilebiliyordu. Taş döşeli bir yol, höyüğün merkezine gidiyordu. Sur duvarlarının iç kısmında ve kent merkezinin kenar bölümlerinde yer alan, bazıları iki katlı, büyük binalar (ve megaronlar) bulunmaktadır. Büyük saray yapılarının kent merkezinde yer aldığı sanılmaktadır. Söz konusu bu saray yapılarının kalıntıları M.Ö. 3. yüzyılda, Athena Tapınağı'nın (Troia VIII) yapımı sırasında tamamen ortadan kaldırılmıştır. Hiç kuşkusuz bir merkezi güç tarafından planlanmış bu etkileyici yapılar topluluğu Dörpfeld tarafından Homeros'un Troia'sı / İlios'u (M.Ö.13. yy) olarak yorumlanmıştır. Bu tabakanın son yapı evresi şiddetli bir depremle tahrip olmuştur.

(DIA) Troia VII (Troia VIIa) (Yaklaşık M.Ö. 1300 – 1180 = Son Tunç Çağı, Homeros'un Troia'sı ya da (W)İlios / Taru(w)isa / Wilusa olduğu kabul edilen kent. Maddesel kültür anlamında aynıdırlar. Bir depremin neden olduğu felaket sonunda, aynı insanlar geri dönerler. **Bundan sonra Achiyawa ve Hititler arasındaki güç kavgasında Troia'nın önemi daha da artar.** Her yerde inşa çalışmaları, savunma duvarları yapılır ve devlet anlaşmaları imzalanır. Yaklaşık 100 yıl sonra Troia/Wilusa kenti, **M.Ö. 1180'lerde bir savaşla yıkılır.**

Troia Kenti'nin önemi, çok önemli olan stratejik yeri ve Mykenlerin büyüyen ekonomik hırsları **Troia Savaşı'nın nedeni olmuştur**. İliada da büyük olasılıkla, Akhaların Troia VI'yı almak için giriştikleri ve sonucu başarısız olan savaşların şiirsel öyküsüdür.

(DIA) Troia VIj (=Troia VIIb1) (Yaklaşık M.Ö. 1180-1130 / Erken Demir Çağı'na geçiş).

Troia VIIb2 ve Troia VIIb3: Balkan Etkisindeki Troia Kültürü (Yaklaşık M.Ö. 1150-950 / Erken Demir Çağı).

Troia VIII: Yunan İlion'u (Yaklaşık M.Ö. 700-M.Ö. 85 = Arkaik Dönem'den Geç Helenistik Döneme kadar). Kutsal İlion kenti M.Ö. 85 yılında Romalı komutan Fimbria tarafından tümüyle yıkılmıştır.

(DIA) Troia IX: Roma İlion'u / İlium (M.Ö. 85 – yaklaşık M.S. 500). Ait olduğu hanedanın kökeninin Troia'ya uzandığını (Aeneas) kabul eden İmparator Augustus Dönemi'nde, Athena Tapınağı yeniden yapılmıştır. Kentin her yerinde inşa ve restorasyon çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Yeni bir küçük tiyatro (odeion) yapılır ve bu yapı daha sonra İmparator Hadrian ve Caracalla tarafından restore ettirilir. Ayrıca büyük bir tiyatro, tapınak alanının kuzeybatısında inşa ettirilir. Zaman içinde pek anlam taşımayan bir yerleşim haline dönüşen kent, M.S. 500'lerdeki en az iki depremle yıkılmıştır.

Troia X: Bizans İlion'u (özellikle M.S. 12. ve 13. yüzyıl). M.S. 4. yüzyılın ortalarında İlion, bir rahiplik merkezidir. M.S. 500'lü yıllardaki depremlerden sonra ilk kez M.S. 12. yüzyılın sonlarında yeni bir yerleşimin izlerini rastlanmaktadır. M.S. 14. yüzyılın sonunda ise Osmanlıların fetihleri sonrasında kentte yerleşme kesin olarak sona erer.

Efsanevi Troia Savaşı'nın gerçek kaynaklarını araştırmak için yola çıkan Frank Calvert (1865) ve Heinrich Schliemann (1870-73, 1878-79, 1882, 1890) tarafından kazılan Troia'da bilimsel çalışmaların 1893-94'te Wilhelm Dörpfeld ile başlamış ve 1932-38 arasında Carl W. Blegen, 1989'dan 2005'e kadar Manfred

Korfmann ile devam ettirilmiştir. Son dönem kazılarında tepe kesiminin citadel (iç hisar) olarak kullanıldığı, bunun **eteklerindeyse geniş bir aşağı şehrin var olduğu** anlaşılmıştır.

(DIAx3) 31 Mayıs 1873 tarihinde Heinrich Schliemann Troia II.'nin güneybatıdaki anıtsal rampalı (FM) kapı yakınında önemli bir definenin izlerini keşfeder. Değerli eserlerin çıkacağını anlayınca işçilerine paydos vererek kazıyı gizlice yürütür ve sonuçta büyük bir defineyi ortaya çıkarır. Schliemann'a göre bu değerli eserler, Troia kralı **“Priamos'un Hazinesi”** olmalıydı. Ancak bu hazinenin aslında M.Ö. 2400 yılları civarına, yani Priamos'tan yaklaşık 1000 yıl öncesine ait olduğu daha sonra anlaşılmıştır. Bu zengin buluntular arasında çok sayıda altın, elektron, gümüş, bronz vd. malzemelerden yapılmış 8700'eler bulunmaktadır.

Schliemann defineyi 6 Haziran 1873'te bir gemiyle Çanakkale'den Yunanistan'a kaçırmıştır. Durumdan kısa zamanda haberdar olan Türk hükümeti 1874'te yasal yollara başvurarak hazinenin yarısının İstanbul Arkeoloji Müzeleri'ne bırakılmasını istemiştir. Atina'da görülen dava sonucu Schliemann, tazminat olarak 10.000 frank Türk hükümetine ödemeye mahkûm edilmiştir. Hazine daha sonra Almanya'ya götürülmüş ve Berlin'de Völkerkunde Müzesi'nde sergilenmeye başlanmıştır. Bu arada Schliemann, Osmanlı Devleti'nden sağladığı yeni izinlerle Troia'daki kazılara 1878-1879, 1882-1883 ve 1889-1890 yıllarında devam etmiştir. Bu kazılarda çıkan eserlerin bir kısmı, İstanbul Arkeoloji Müzesinde sergilenmektedir. Berlin'deki hazine 1921'de Museum für Vor- und Frühgeschichte'ye taşınmış ve 1940'a dek orada sergilenmiştir. İkinci Dünya Savaşı sırasında korunmak üzere müzeden alınan eserler sonuçta kaybolmuş, daha sonra bu hazine, 1993'te Moskova'daki Pushkin Müzesi ile St. Petersburg'daki Hermitage Müzesi'nde ortaya çıkmıştır.